

การป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหายที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่และอำนาจของพนักงานฝ่ายปกครอง

โดยนายมานะ สิมมา

ประเทศไทยมีเหตุการณ์ปรากฏทางสื่อมวลชน กรณีเจ้าหน้าที่ของรัฐใช้อำนาจเกินขอบเขตละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชนและสิทธิมนุษยชนในหลายเหตุการณ์ โดยมีการกระทำทรมานต่อผู้ต้องหา (ซ้อมทรมาน) เช่น ใช้ไฟฟ้าช็อตผู้ต้องหา เพื่อให้รับสารภาพ พนักงานสอบสวนควบคุมตัวผู้ต้องหาในห้องขังเกิดเหตุการณ์ผู้ต้องหาได้รับบาดเจ็บอวัยวะภายใน (ตับแตก) เสียชีวิตในห้องขังอย่างน่าสงสัย ล่าสุด คือ คดีอดีตผู้กำกับโจ้ จับผู้ต้องหาใส่กุญแจมือ และใช้ถุงดำคลุมศีรษะจนกระทั่งเสียชีวิต เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีคดีกระทำให้บุคคลสูญหาย (อุ้มหาย) เป็นที่สนใจของประชาชนและสื่อมวลชนอย่างต่อเนื่อง คือ นายสมชาย นิละไพจิตร ซึ่งปัจจุบันยังไม่มีใครรู้ว่านายสมชายฯ อยู่ที่ไหน ซึ่งประเทศไทยได้ร่วมลงนามในอนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการประติบัติ หรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี และอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการบังคับให้หายสาบสูญ

๑. ความเป็นมาของพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. ๒๕๖๕

โดยที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ ๒๕ ปีที่ ๓ ครั้งที่ ๒๐ (สมัยสามัญประจำปีครั้งที่หนึ่ง) วันพุธที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๖๔ และครั้งที่ ๒๑ (สมัยสามัญประจำปีครั้งที่หนึ่ง) วันพฤหัสบดีที่ ๑๖ กันยายน ๒๕๖๔ ได้ลงมติรับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. .... (คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ) ร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการบังคับบุคคลให้สูญหาย พ.ศ. .... (นายวันมูหะมัดนอร์ มะทา กับคณะ เป็นผู้เสนอ) ร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย (นายสุทัศน์ เงินหมื่น กับคณะ เป็นผู้เสนอ) และร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. .... (นายสิระ เจนจาคะ กับคณะ เป็นผู้เสนอ) และตั้งกรรมาธิการวิสามัญขึ้นหนึ่งคณะเพื่อพิจารณา โดยให้ถือเอาร่างพระราชบัญญัติของคณะรัฐมนตรีเป็นหลักในการพิจารณา ผู้เขียนเกี่ยวข้องกับการจัดทำกฎหมายฉบับนี้ โดยเป็นผู้ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้มอบหมายให้มาชี้แจงแสดงความคิดเห็นต่อคณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. .... สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา โดยเป็นผู้แทนกระทรวงมหาดไทย

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. ๒๕๖๕ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๕ มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖ เป็นต้นไป

๒. สาระสำคัญของพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. ๒๕๖๕

กฎหมายฉบับนี้มีเจตนารมณ์ เพื่อยกระดับและเพิ่มประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎหมายควบคู่กับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของประเทศไทยให้สอดคล้องกับอนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการประติบัติ หรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี และอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการบังคับให้หายสาบสูญ จึงกำหนดมาตรการป้องกัน มาตรการปราบปราม มาตรการเยียวยาเสียหาย และมีการจัดระบบการตรวจสอบถ่วงดุลระหว่างหน่วยงานที่มีหน้าที่และอำนาจในการสืบสวนจับกุมปราบปรามการกระทำความผิด การสอบสวน และการฟ้องคดีที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่มีอยู่ในประเทศไทย นอกจากพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ กรมสอบสวนคดีพิเศษ กระทรวงยุติธรรม ซึ่งกำหนดไว้ในร่างกฎหมายที่คณะรัฐมนตรีเสนอ ยังเพิ่มเติมองค์กรอัยการ องค์กรตำรวจ และองค์กรฝ่ายปกครอง

เพื่อให้เกิดความร่วมมือกันในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและสิทธิมนุษยชนของประชาชนให้เป็นไปตามหลักสากล โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

๑. มีบทบัญญัติความผิดฐานกระทำความผิด (มาตรา ๕) ความผิดฐานกระทำการที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (มาตรา ๖) และความผิดฐานกระทำให้บุคคลสูญหาย (มาตรา ๗)

๒. กำหนดคำนิยาม “เจ้าหน้าที่ของรัฐ” หมายความว่า บุคคลซึ่งใช้อำนาจรัฐหรือได้รับมอบอำนาจ หรือได้รับการแต่งตั้ง อนุญาต สนับสนุน หรือยอมรับโดยตรงหรือโดยปริยาย จากผู้มีอำนาจรัฐ ให้ดำเนินการตามกฎหมาย “ควบคุมตัว” หมายความว่า การจับ คุมตัว ชั่ง กักตัว กักขัง หรือกระทำด้วยประการอื่นใดในทำนองเดียวกันอันเป็นการจำกัดเสรีภาพในร่างกายของบุคคล (มาตรา ๓)

๓. มีการกำหนดโทษและความผิดสำหรับความผิดที่ได้กระทำลงโดยการสมคบกัน และความผิดสำหรับผู้สนับสนุน นอกจากนี้ยังกำหนดโทษสำหรับผู้บังคับบัญชา ผู้ใดทราบว่ามีผู้บังคับบัญชาซึ่งอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของตนจะกระทำหรือได้กระทำความผิด ไม่ดำเนินการที่จำเป็นและเหมาะสม เพื่อป้องกันหรือระงับการกระทำความผิด หรือไม่ดำเนินการหรือส่งเรื่องให้ดำเนินการสอบสวนและดำเนินคดีตามกฎหมาย (มาตรา ๓๙ มาตรา ๔๐ และมาตรา ๔๒)

๔. ความผิดฐานกระทำความผิด ความผิดฐานกระทำการที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ความผิดฐานกระทำให้บุคคลสูญหาย แม้กระทำนอกราชอาณาจักรก็สามารถลงโทษในราชอาณาจักรได้ (มาตรา ๘) ซึ่งเป็นหลักอำนาจลงโทษสากล

๕. กำหนดให้ศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบเป็นศาลที่มีเขตอำนาจเหนือคดีความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ และให้รวมถึงคดีซึ่งผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้เป็นบุคคลซึ่งอยู่ในอำนาจศาลทหารในขณะกระทำความผิดด้วย (มาตรา ๓๔)

๖. ในกรณีผู้ที่กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ เป็นเจ้าพนักงานของรัฐตามกฎหมาย ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต และอยู่ในหน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ให้พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบดำเนินคดีต่อไปตามพระราชบัญญัตินี้ และแจ้งให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติทราบ (มาตรา ๓๑)

๗. พฤติการณ์พิเศษใด ๆ ไม่ว่าจะ เป็นภาวะสงครามหรือภัยคุกคามที่จะเกิดสงคราม ความไม่มั่นคงทางการเมืองภายในประเทศ หรือสถานการณ์ฉุกเฉินสาธารณะอื่นใด ไม่อาจนำมาอ้างเพื่อให้การกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้เป็นการกระทำที่ชอบด้วยกฎหมาย (มาตรา ๑๒)

๘. ห้ามมิให้หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐขบไล่ ส่งกลับ หรือส่งบุคคลเป็นผู้ร้ายข้ามแดนไปยังอีกรัฐหนึ่ง หากมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าบุคคลนั้น จะไปตกอยู่ในอันตรายที่จะถูกกระทำความผิด การที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หรือถูกกระทำให้สูญหาย (มาตรา ๑๓)

๙. ให้มีความสำคัญกับการกำหนดนโยบายและการกำกับดูแล โดยกำหนดให้มีคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย มีมาตรการป้องกัน มาตรการดำเนินคดี และมาตรการฟื้นฟูและเยียวยาตัวร่างกายและจิตใจแก่ผู้เสียหาย (มาตรา ๑๔ ถึงมาตรา ๒๑)

๑๐. กำหนดมาตรการป้องกันที่มีประสิทธิภาพ โดยให้เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้รับผิดชอบในการควบคุมตัวต้องบันทึกภาพและเสียงอย่างต่อเนื่อง และให้แจ้งพนักงานอัยการและนายอำเภอในท้องที่ที่มีการควบคุมตัว โดยทันที สำหรับในกรุงเทพมหานครให้แจ้งพนักงานอัยการและผู้อำนวยการสำนักงานและนิติการกรมการปกครอง หากผู้รับแจ้งเห็นว่ามีเหตุอันควรสงสัยว่าจะมีการทรมาน การกระทำที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หรือการกระทำให้บุคคลสูญหาย ให้ผู้รับแจ้งมีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลท้องที่ที่มีอำนาจพิจารณาคดีอาญาเพื่อให้มีคำสั่งยุติการกระทำเช่นนั้นทันที (มาตรา ๒๒ และมาตรา ๒๖)

๑๑. กำหนดมาตรการดำเนินคดี ให้มีความถูกต้องและเป็นธรรมยิ่งขึ้น และให้ประชาชนมีโอกาสเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และทั่วถึง โดยจัดให้มีการตรวจสอบถ่วงดุลการสอบสวน

ระหว่างพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครอง พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ และพนักงานอัยการ ทั้งในกรุงเทพมหานคร และจังหวัดอื่น โดยให้พนักงานอัยการเข้าตรวจสอบหรือกำกับตรวจสอบ อีกทั้งหากเกิดกรณีไม่แน่ว่า พนักงานสอบสวนท้องที่ใดหรือหน่วยงานใด เป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบให้อัยการสูงสุดหรือผู้ทำการแทนเป็นผู้ชี้ขาด

๑๒. การกระทำความผิดฐานกระทำความตามมาตรา ๕ และการกระทำความผิดฐานกระทำ ให้บุคคลสูญหายตามมาตรา ๗ มิให้ถือว่าเป็นความผิดที่มีลักษณะทางการเมืองตามกฎหมายว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดน และความผิดทางการเมืองตามกฎหมายว่าด้วยความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา (มาตรา ๙)

๑๓. ในคดีความผิดฐานกระทำให้บุคคลสูญหายตามมาตรา ๗ ให้ดำเนินการสืบสวนจนกว่าจะพบ บุคคลซึ่งถูกกระทำให้สูญหายหรือปรากฏหลักฐานอันน่าเชื่อว่าบุคคลนั้นถึงแก่ความตาย และทราบรายละเอียด ของการกระทำความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิด (มาตรา ๑๐)

๑๔. อายุความสำหรับความผิดตามมาตรา ๗ มิให้เริ่มนับจนกว่าจะทราบชะตากรรมของ ผู้ถูกกระทำให้สูญหาย (มาตรา ๓๐)

๑๕. ขยายขอบเขตของผู้เสียหายและผู้มีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหายไว้กว้างขวางขึ้นกว่า กฎหมายทุกฉบับ โดยมุ่งเน้นเรื่องสิทธิมนุษยชนในคดีความผิดฐานกระทำความตามมาตรา ๕ หรือความผิด ฐานกระทำการที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ตามมาตรา ๖ ซึ่งผู้เสียหายไม่อยู่ใน ฐานะที่จะร้องทุกข์หรือกล่าวโทษด้วยตนเองได้ หรือความผิดฐานกระทำให้บุคคลสูญหายตามมาตรา ๗ ให้สามี ภรรยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้ซึ่งอยู่กินกันฉันสามีภริยาซึ่งมิได้จดทะเบียนสมรส ผู้อุปการะและผู้อยู่ใน อุปการะของผู้ถูกกระทำทรมาน ผู้ถูกกระทำการที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หรือ ผู้ถูกกระทำให้บุคคลสูญหายตามพระราชบัญญัตินี้ แล้วแต่กรณี เป็นผู้เสียหาย ตามประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญาด้วย (มาตรา ๓ และมาตรา ๑๑)

๑๖. กฎหมายฉบับนี้มีบทยกเว้นความผิดให้กับผู้ที่พบเห็นหรือทราบการทรมาน การกระทำ ที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หรือการกระทำให้บุคคลสูญหาย ให้แจ้งพนักงาน ฝ่ายปกครอง พนักงานอัยการ พนักงานสอบสวน คณะกรรมการ หรือคณะอนุกรรมการที่ได้รับมอบหมาย โดยไม่ชักช้า

ผู้แจ้งตามวรรคหนึ่ง ถ้าได้กระทำโดยสุจริตไม่ต้องรับผิดทั้งทางแพ่ง ทางอาญา หรือทางวินัย แม้ภายหลังปรากฏว่าไม่มีการกระทำความผิดตามที่แจ้ง (มาตรา ๒๙)

๓. ความหมายการกระทำความทรมาน กระทำการที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์ และการกระทำให้บุคคลสูญหาย และองค์ประกอบความผิดตามมาตรา ๕ มาตรา ๖ และมาตรา ๗

๓.๑ ความผิดฐานกระทำความทรมาน ตามมาตรา ๕

องค์ประกอบความผิด

- ผู้ใด
- เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ
- กระทำด้วยประการใด
- ให้ผู้อื่น
- เกิดความเจ็บปวด หรือ ความทุกข์ทรมานอย่างร้ายแรงแก่ร่างกายหรือจิตใจ
- เพื่อวัตถุประสงค์อย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

(๑) ให้ได้มาซึ่งข้อมูลหรือคำรับสารภาพจากผู้ถูกกระทำหรือบุคคลที่สาม

(๒) ลงโทษผู้ถูกระงับเพราะเหตุอันเกิดจากการกระทำหรือสงสัยว่ากระทำของผู้ขึ้นหรือบุคคลที่สาม

(๓) ช่มชู้หรือขู่เชิญผู้ถูกระงับหรือบุคคลที่สาม

(๔) เลือกปฏิบัติไม่ว่ารูปแบบใด

ผู้ขึ้นกระทำความผิดฐานกระทำทรมาน

องค์ประกอบความผิดที่สำคัญ คือ ผู้กระทำความผิดจะต้องเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ ประชาชนทั่วไป ไม่สามารถเป็นตัวการในการกระทำความผิดได้ และการกระทำนั้นต้องเป็นการกระทำให้เกิดความเจ็บปวดหรือความทุกข์ทรมานอย่างร้ายแรงแก่ร่างกายหรือจิตใจ โดยมีเจตนาพิเศษอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

(๑) ให้ได้มาซึ่งข้อมูลหรือคำรับสารภาพจากผู้ถูกระงับหรือบุคคลที่สาม

ตัวอย่างเช่น พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจับผู้กระทำความผิดฐานมียาเสพติดไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย ต้องการให้ผู้ต้องหารับสารภาพและนำไปค้นหายาเสพติดที่ซุกซ่อนไว้ แต่ผู้ต้องหาปฏิเสธ พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจใช้ไฟฟ้าช็อตผู้ต้องหาเพื่อให้รับสารภาพ เป็นเหตุให้ผู้ต้องหาได้รับความเจ็บปวดหรือความทุกข์ทรมานอย่างร้ายแรงแก่ร่างกายหรือจิตใจ เป็นการกระทำความผิดครบองค์ประกอบฐานกระทำทรมานตามมาตรา ๕ โดยที่ต้องพิจารณาควบคู่กันไป คือ ใครเป็นผู้วินิจฉัยว่าผู้ถูกระงับได้รับความเจ็บปวดหรือความทุกข์ทรมานอย่างร้ายแรงแก่ร่างกายหรือจิตใจ ซึ่งผู้มีหน้าที่วินิจฉัยประเด็นดังกล่าวต้องถือตามความเห็นของแพทย์เป็นหลัก

ตัวอย่างที่เข้าใจง่ายในเรื่องนี้ คือ คดีอดีตผู้กำกับโจ้ซึ่งเป็นคดีใหญ่ คดีสำคัญเป็นที่สนใจของประชาชนและสื่อมวลชน เกิดขึ้นที่จังหวัดนครสวรรค์ อดีตผู้กำกับโจ้กับพวกจับผู้ต้องหาใส่กุญแจมือและใช้ถุงดำคลุมศีรษะ เพื่อให้ผู้ต้องหารับสารภาพและยินยอมกระทำตามความต้องการของอดีตผู้กำกับโจ้ จนกระทั่งผู้ต้องหาถึงแก่ความตาย เป็นต้น

(๒) มีเจตนาพิเศษลงโทษผู้ถูกระงับ เพราะเหตุอันเกิดจากการกระทำหรือสงสัยว่ากระทำของผู้ขึ้นหรือบุคคลที่สาม

ตัวอย่าง ผู้บังคับบัญชาทหาร ผู้บังคับบัญชาตำรวจ ผู้บังคับบัญชาสมาชิกกองอาสารักษาดินแดน (สมาชิก อส.) เชื่อว่าผู้ใต้บังคับบัญชากระทำความผิด ใช้อำนาจในฐานะผู้บังคับบัญชาลงโทษผู้ใต้บังคับบัญชาเกินขอบเขตของวินัยทหาร วินัยตำรวจ หรือวินัยกองอาสารักษาดินแดน จนเป็นเหตุให้ได้รับความทุกข์ทรมานอย่างร้ายแรงแก่ร่างกายหรือจิตใจ เป็นต้น

(๓) มีเจตนาพิเศษข่มขู่หรือขู่เชิญผู้ถูกระงับหรือบุคคลที่สาม

ตัวอย่าง ทหาร พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ จับกุมผู้ต้องหาและต้องการให้รับสารภาพ แต่ผู้ต้องหาปฏิเสธ จึงข่มขู่ผู้ต้องหาว่า ขณะนี้อยู่บนอาคารสูง หากไม่รับสารภาพจะจับโยนลงจากอาคารให้ถึงแก่ความตาย เป็นต้น

(๔) มีเจตนาพิเศษเลือกปฏิบัติไม่ว่ารูปแบบใด

ตัวอย่าง ต่างประเทศ เช่น ตำรวจเป็นคนผิวขาวจับผู้ต้องหาคนผิวดำ แล้วกระทำการเกินขอบเขตของกฎหมาย ทำร้าย ตาต่อต่าง ๆ และเหตุที่ผู้ต้องหาเป็นคนผิวดำเป็นเหตุให้ได้รับความทุกข์ทรมานอย่างร้ายแรงแก่ร่างกายหรือจิตใจ เป็นต้น

ตัวอย่าง ซึ่งอาจจะเกิดในประเทศไทย เช่น ทหาร พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจับผู้ต้องหาได้ แต่ผู้ต้องหานั้นนับถือศาสนาคนละศาสนากับตน จึงลงโทษทำร้ายร่างกายหรือต่าทอ หรือผู้ต้องหาเป็นแรงงานต่างด้าว ซึ่งเจ้าพนักงานผู้จับไม่ชอบเป็นการส่วนตัว จึงลงโทษทำร้ายร่างกายหรือต่าทอ หรือกระทำด้วยประการอื่นใด เป็นเหตุให้ผู้ต้องหาได้รับความทุกข์ทรมานอย่างร้ายแรงแก่ร่างกายหรือจิตใจ ทั้งนี้ รวมถึงการกระทำของผู้บังคับบัญชาต่อผู้ใต้บังคับบัญชาในลักษณะเดียวกันนี้ด้วย

๓.๒ ความผิดฐานกระทำการที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มาตรา ๖ องค์ประกอบความผิด

- ผู้ใด
- เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ
- ลงโทษหรือกระทำด้วยประการใด
- ที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ อันเป็นเหตุให้ผู้อื่นถูกลดทอนคุณค่า

หรือละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานความเป็นมนุษย์ หรือเกิดความเจ็บปวดหรือความทุกข์ทรมานแก่ร่างกายหรือจิตใจ
ที่มีใช้การกระทำความผิดตามมาตรา ๕

ผู้กระทำความผิดฐานกระทำการที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

โดยการกระทำตามมาตรา ๕ กฎหมายไม่รวมถึงอันตราয়อันเป็นผลปกติหรือสืบเนื่องจากการลงโทษที่สงบที่ชอบด้วยกฎหมาย

ตัวอย่าง การกระทำความผิดตามมาตรา ๕ อาจจะมีโอกาสเกิดขึ้นได้ง่ายในประเทศไทย โดยเฉพาะฐานกระทำการย่ำยีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เช่น ทหาร พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ปฏิบัติหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยตามกฎหมาย ขณะเข้าทำการจับกุมหรือสลายการชุมนุมเรียกร้อง
ใช้วาจาต่อผู้ต้องหาหรือผู้ชุมนุมด้วยคำหยาบคาย หรือถ่มน้ำลายรดหน้า หรือใช้เท้าเหยียบ ศีรษะติดพื้น
ซึ่งเกินขอบเขตที่มนุษย์พึงปฏิบัติต่อกัน และเป็นการกระทำที่เกินกว่าอำนาจที่จะกระทำได้ตามประมวล
กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๘๓ วรรคสาม “ถ้าบุคคลซึ่งจะถูกจับขัดขวางหรือจะขัดขวางการจับ
หรือหลบหนีหรือพยายามจะหลบหนี ผู้ทำการจับมีอำนาจใช้วิธีหรือการป้องกันทั้งหลายเท่าที่เหมาะสม
แก่พฤติการณ์แห่งเรื่องในการจับนั้น” ดังนั้น การกระทำของเจ้าพนักงานจึงมีโอกาสสุ่มเสี่ยงต่อการกระทำ
ความผิดฐานย่ำยีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ จึงควรศึกษาวิธีการปฏิบัติให้เป็นไปตามหลักสากลของการจับกุม
ปราบปรามหรือการสลายการชุมนุมเรียกร้องต่าง ๆ

ตัวอย่าง ซึ่งอาจเกิดขึ้นในเรือนจำ เช่น พัสติ (ผู้คุมเรือนจำ) โยนข้าว หรือหว่านอาหารให้ผู้ต้องขัง
กิน ซึ่งเป็นการกระทำที่ลดทอนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เนื่องจากมนุษย์ต้องใช้งานและซ้อนในการรับประทาน
อาหาร การโยนข้าวหรือหว่านอาหารให้กินนั้น มนุษย์จะปฏิบัติต่อสัตว์เลี้ยง เช่น ไก่ เป็ด ห่าน เป็นต้น

๓.๓ ความผิดฐานกระทำให้บุคคลสูญหาย (มาตรา ๗)

องค์ประกอบความผิด

- ผู้ใด
- เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ
- ควบคุมตัว หรือลักพาบุคคลใด
- โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิเสธว่า มิได้กระทำการดังกล่าว หรือปกปิดชะตากรรมหรือสถานที่

ปรากฏตัวของบุคคลนั้น ซึ่งส่งผลให้บุคคลนั้นไม่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย

ผู้กระทำความผิดฐานกระทำให้บุคคลสูญหาย

โดยการกระทำความผิดดังกล่าวให้ถือเป็นความผิดต่อเนื่อง จนกว่าจะทราบชะตากรรมของบุคคลนั้น

ตัวอย่าง คดีใหญ่ คดีสำคัญเป็นที่สนใจของประชาชนและสื่อมวลชน คือ คดีทนายสมชาย นีละไพจิตร
ถูกเจ้าหน้าที่ของรัฐควบคุมตัว หรือลักพาตัวไป (อุ้มหาย) ซึ่งปัจจุบันยังไม่มีใครรู้ว่า ทนายสมชายฯ อยู่ที่ไหน เป็นต้น

๔. พนักงานฝ่ายปกครองมีหน้าที่และอำนาจเกี่ยวกับพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้อับอายทุกข์ทรมาน พ.ศ. ๒๕๖๕ อย่างไร และต้องปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายฉบับนี้อย่างไร

๔.๑ พนักงานฝ่ายปกครอง เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งใช้อำนาจรัฐในการควบคุมตัว โดยการจับกุมผู้กระทำความผิดกฎหมาย คุมตัว ชัง หรือกักตัว ในหน้าที่และอำนาจของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ซึ่งมีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน มีอำนาจในการสืบสวนคดีอาญาได้ และพนักงานฝ่ายปกครองชั้นผู้ใหญ่ ปลัดอำเภอ มีอำนาจสอบสวนความผิดอาญาในจังหวัดอื่นนอกจากกรุงเทพมหานครได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒ (๑๖) (๑๗) มาตรา ๑๗ มาตรา ๑๘ มาตรา ๗๘ มาตรา ๘๐ มาตรา ๙๒ และมาตรา ๙๓ เป็นต้น ดังนั้น พนักงานฝ่ายปกครองจึงอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายฉบับนี้ และอาจเป็นผู้กระทำความผิดฐานกระทำความผิดฐานกระทำความผิดที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และความผิดฐานกระทำให้อับอายทุกข์ทรมานตามมาตรา ๕ มาตรา ๖ และมาตรา ๗ แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้อับอายทุกข์ทรมาน พ.ศ. ๒๕๖๕ ผู้บังคับบัญชาจึงต้องเข้มงวดควบคุมระเบียบวินัย ผู้ใต้บังคับบัญชาให้ปฏิบัติหน้าที่ถูกต้องตามกฎหมาย

๔.๒ พนักงานฝ่ายปกครองตำแหน่งใดบ้าง เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐที่อยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายฉบับนี้

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
มาตรา ๒ ในประมวลกฎหมายนี้

...(๑๐) “การสืบสวน” หมายความว่า การแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐานซึ่งพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจได้ปฏิบัติไปตามอำนาจและหน้าที่ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน และเพื่อที่จะทราบรายละเอียดแห่งความผิด

(๑๑) “การสอบสวน” หมายความว่า การรวบรวมพยานหลักฐานและการดำเนินการทั้งหลายอื่นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ซึ่งพนักงานสอบสวนได้ทำไปเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหา เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิดและเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ

...(๑๖) “พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ” หมายความว่า เจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้อำนาจและหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน ให้รวมทั้งพลศึ เจ้าพนักงานกรมสรรพสามิต กรมศุลกากร กรมเจ้าท่า พนักงานตรวจคนเข้าเมือง และเจ้าพนักงานอื่น ๆ ในเมื่อทำการอันเกี่ยวกับการจับกุมปราบปรามผู้กระทำความผิดกฎหมาย ซึ่งตนมีหน้าที่ต้องจับกุมหรือปราบปราม

(๑๗) “พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่” หมายความว่า เจ้าพนักงาน ดังต่อไปนี้

- (ก) ปลัดกระทรวงมหาดไทย
- (ข) รองปลัดกระทรวงมหาดไทย
- (ค) ผู้ตรวจราชการกระทรวงมหาดไทย
- (ฅ) ผู้ช่วยปลัดกระทรวงมหาดไทย
- (ง) อธิบดีกรมการปกครอง
- (จ) รองอธิบดีกรมการปกครอง
- (ฉ) ผู้อำนวยการกองการสอบสวนและนิติการ กรมการปกครอง
- (ช) หัวหน้าฝ่ายและหัวหน้างานในกองการสอบสวนและนิติการ กรมการปกครอง
- (ซ) ผู้ตรวจราชการกรมการปกครอง
- (ฌ) ผู้ว่าราชการจังหวัด
- (ญ) รองผู้ว่าราชการจังหวัด

(ฎ) ปลัดจังหวัด

(ฏ) นายอำเภอ

(ฐ) ปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ

มาตรา ๑๗ พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจมีอำนาจทำการสืบสวนคดีอาญาได้

มาตรา ๑๘ ในจังหวัดอื่นนอกจากจังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรี พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ ปลัดอำเภอ และข้าราชการตำรวจซึ่งมียศตั้งแต่ชั้นนายร้อยตำรวจตรี หรือเทียบเท่า นายร้อยตำรวจตรีขึ้นไป มีอำนาจสอบสวนความผิดอาญาซึ่งได้เกิด หรืออ้าง หรือเชื่อว่าได้เกิดภายในเขตอำนาจของตน หรือผู้ต้องหาที่มีที่อยู่ หรือถูกจับภายในเขตอำนาจของตนได้

๔.๒.๑ พนักงานฝ่ายปกครองชั้นผู้ใหญ่ และปลัดอำเภอ ซึ่งมีหน้าที่และอำนาจสืบสวนจับกุมปราบปรามผู้กระทำความผิดกฎหมาย และมีอำนาจสอบสวนความผิดอาญาทั่วไปในจังหวัดอื่นนอกจากกรุงเทพมหานคร (มีทั้งอำนาจสืบสวนและอำนาจสอบสวน)

สำหรับพนักงานฝ่ายปกครองชั้นผู้ใหญ่ในสังกัดกรมการปกครอง และกระทรวงมหาดไทย ราชการบริหารส่วนกลางมีอำนาจสืบสวนจับกุมได้ทั่วราชอาณาจักร

๔.๒.๒ พนักงานฝ่ายปกครองตำแหน่งอื่น ซึ่งมีหน้าที่สืบสวนจับกุมปราบปรามผู้กระทำความผิดกฎหมายในเขตอำนาจของตน ได้แก่

ระดับกรม เจ้าพนักงานปกครอง นิติกร ในสังกัดสำนักงานสอบสวนและนิติการ กรมการปกครอง

ระดับจังหวัด ป้องกันจังหวัด (เจ้าพนักงานปกครองชำนาญการพิเศษ) จำจังหวัด (เจ้าพนักงานปกครองชำนาญการพิเศษ) เจ้าพนักงานปกครอง นิติกร ในสังกัดที่ทำการปกครองจังหวัด ซึ่งมีคำสั่งมอบหมายโดยมีหลักกฎหมายที่เป็นฐานอำนาจ ได้แก่

(๑) พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๕๔๕ มาตรา ๓๐

กระทรวงมหาดไทย มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้ การบำบัดทุกข์บำรุงสุข การรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน การอำนวยความสะดวกความเป็นธรรมของสังคม การส่งเสริมและพัฒนาการเมืองการปกครอง การพัฒนาการบริหารราชการส่วนภูมิภาค การปกครองท้องถิ่น การส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นและพัฒนาชุมชน การทะเบียนราษฎร ความมั่นคงภายใน กิจการสาธารณภัย การพัฒนาเมืองและราชการอื่นตามที่กฎหมายกำหนด ฯลฯ

(๒) กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย พ.ศ. ๒๕๕๙

กรมการปกครอง มีภารกิจในการดำเนินการเกี่ยวกับการรักษาความสงบเรียบร้อย การสืบสวนสอบสวนคดีอาญาในหน้าที่พนักงานฝ่ายปกครอง และอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชน ฯลฯ

ที่ทำการปกครองจังหวัด มีหน้าที่ดำเนินการตามภารกิจของกรมการปกครองในส่วนภูมิภาค ดังนี้

- กลุ่มงานความมั่นคง มีหน้าที่ดำเนินการเกี่ยวกับการรักษาความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงภายใน (ยาเสพติด มวลชน อาชญากรรม ป่าไม้ และรักษาความปลอดภัย แผนยุทธศาสตร์ความมั่นคง การพนันและแรงงานต่างด้าว) การจัดระเบียบสังคม งานกิจการชายแดน งานกิจการผู้อพยพ งานกิจการชนกลุ่มน้อย การแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนและความขัดแย้งของประชาชนในพื้นที่ งานกิจการหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง งานการข่าว งานกิจการอาสาสมัครกาดินแดน การดำเนินงานวิทยาลัยลูกผู้ชาย การจับกุมและติดตามผู้ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ด้านการสื่อสาร การดำเนินการเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดที่อยู่ในความรับผิดชอบ การจับกุมการบุกรุกทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การข่าว การประชุมโต๊ะข่าว การดำเนินการเกี่ยวกับผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบ งานกิจการศาสนาอิสลาม การแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนในพื้นที่ ของกรมหรือที่ได้รับ

มอบหมาย การปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของที่ทำการปกครองอำเภอ ที่ทำการปกครอง
กิ่งอำเภอ หรือหน่วยงานอื่นที่ได้รับมอบหมาย

- กลุ่มงานปกครอง มีหน้าที่ดำเนินการเกี่ยวกับงานบริหารทั่วไป งานธุรการและงานสารบรรณ
ของที่ทำการปกครองจังหวัด การอำนวยความสะดวก การประสานงาน และให้คำปรึกษา แนะนำในการบริหารราชการ
ของที่ทำการปกครองอำเภอ กิ่งอำเภอ การบริหารการปกครองท้องที่ การบริหารงานบุคคลของข้าราชการ
กรมการปกครอง รวมทั้งกำนันและผู้ใหญ่บ้าน การดำเนินการทางด้านทะเบียนและรับผิดชอบการดำเนินการ
ตามหน้าที่ของสำนักทะเบียนจังหวัดและควบคุมดูแลการปฏิบัติงาน ด้านการทะเบียนและบัตรของสำนักงาน
ทะเบียนอำเภอ และสำนักทะเบียนท้องถื่นในเขตจังหวัด การสนับสนุนการเลือกตั้งทุกระดับ การควบคุมกิจการ
ที่มีผลกระทบต่อสังคม การดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยสถานบริการ โรงแรม และอาวูธป็น การดำเนินการ
ตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ที่ได้รับมอบหมาย การอำนวยความสะดวก
การสืบสวนสอบสวนคดีอาญา การเข้าร่วมสอบสวนและควบคุมการสอบสวนคดีอาญา การชั้นสูตรพลิกศพ
การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท และการปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของที่ทำการปกครองอำเภอ
ที่ทำการปกครองกิ่งอำเภอ และหน่วยงานอื่นที่ได้รับมอบหมาย

๔.๒.๓ พนักงานฝ่ายปกครองตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ และที่แก้ไขเพิ่มเติม

(๑) กำนัน อำนาจหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อยของกำนัน

พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗

มาตรา ๓๕ กำนันมีหน้าที่และอำนาจในการที่เกี่ยวข้องด้วยความอาญา ดังต่อไปนี้ คือ

...ข้อ ๓ เมื่อปรากฏว่า ผู้ใดกำลังกระทำความผิดกฎหมายก็ดี หรือมีเหตุควรสงสัยว่าเป็นผู้ที่ได้กระทำ
ผิดกฎหมายก็ดี ให้จับผู้นั้นไว้และรีบนำส่งต่อกรมการอำเภอ

ข้อ ๔ ถ้ามีหมายหรือมีคำสั่งตามหน้าที่ราชการให้จับผู้ใดในตำบลนั้น เป็นหน้าที่ของกำนัน
ที่จะจับผู้นั้นแล้วรีบส่งต่อกรมการอำเภอตามสมควร

ข้อ ๕ เมื่อเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ออกหมายสั่งให้ค้นหรือให้ยึด กำนันต้องจัดการให้เป็นไปตามหมาย

(๒) สารวัตรกำนัน

พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗

มาตรา ๔๔ ในตำบล ๑ ให้มีสารวัตรสำหรับเป็นผู้ช่วยและรับใช้สอยของกำนัน ๒ คน ผู้ที่จะเป็น
สารวัตรนี้แล้วแต่กำนันจะขอร้องให้ผู้ใดเป็น แต่ต้องได้รับความเห็นชอบของผู้ว่าราชการเมืองด้วยจึงเป็นได้
และกำนันมีอำนาจเปลี่ยนสารวัตรได้

(๓) ผู้ใหญ่บ้าน อำนาจหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อยของผู้ใหญ่บ้าน

พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗

มาตรา ๒๗ ผู้ใหญ่บ้านทำหน้าที่ช่วยเหลือนายอำเภอในการปฏิบัติหน้าที่และเป็นหัวหน้าราษฎร
ในหมู่บ้านของตน และมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้ด้วย

(๑) อำนวยความสะดวกและดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยให้แก่ราษฎร
ในหมู่บ้าน...

มาตรา ๒๘ ผู้ใหญ่บ้านมีหน้าที่และอำนาจในการที่เกี่ยวข้องด้วยความอาญาดังต่อไปนี้ คือ

...ข้อ ๔ เมื่อปรากฏว่าผู้ใดกำลังกระทำความผิดกฎหมายก็ดี หรือมีเหตุควรสงสัยว่า เป็นผู้ที่ได้กระทำ
ผิดกฎหมายก็ดี ให้จับตัวผู้นั้นไว้และรีบนำส่งต่อกำนันนายตำบล

ข้อ ๕ ถ้ามีหมายหรือมีคำสั่งตามหน้าที่ราชการ ให้จับผู้ใดในหมู่บ้านนั้น เป็นหน้าที่ของ
ผู้ใหญ่บ้านที่จะจับผู้นั้น และรีบส่งต่อกำนัน หรือกรมการอำเภอตามสมควร...

(๔) ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครอง และฝ่ายรักษาความสงบเรียบร้อย อำนาจหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อยของผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฯ

พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗

มาตรา ๒๘ ทวิ

ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครอง มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

...(๓) ตรวจสอบตรารักษาความสงบเรียบร้อยภายในหมู่บ้านร่วมกับผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบ

ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบ มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) ตรวจสอบตรารักษาความสงบเรียบร้อยภายในหมู่บ้าน

...(๔) เมื่อมีเหตุร้ายเกิดขึ้นในหมู่บ้านต้องระงับเหตุปราบปรามติดตามจับผู้ร้ายโดยเต็มกำลัง...

(๕) สมาชิกกองอาสารักษาดินแดน (อส.) อำนาจหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อยของสมาชิกกองอาสารักษาดินแดน

พระราชบัญญัติกองอาสารักษาดินแดน พ.ศ. ๒๔๙๗

มาตรา ๑๖ กองอาสารักษาดินแดนมีหน้าที่

(๑) บรรเทาภัยที่เกิดจากธรรมชาติและการกระทำของข้าศึก

(๒) ทำหน้าที่ตำรวจรักษาความสงบภายในท้องที่ร่วมกับพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ

(๓) รักษาสถานที่สำคัญและการคมนาคม

(๔) ป้องกันจารกรรม สดับรับฟังและรายงานข่าว

(๕) ทำการช่วยให้ความสะดวกแก่ฝ่ายทหารตามที่ทหารต้องการ และตัดทอนกำลังข้าศึก

(๖) เป็นกำลังสำรองส่วนหนึ่งซึ่งพร้อมจะเพิ่มเติมและสนับสนุนกำลังทหารได้เมื่อจำเป็น

มาตรา ๒๙ เจ้าหน้าที่หรือสมาชิกกองอาสารักษาดินแดนในระหว่างทำการตามหน้าที่ให้ถือว่าเป็นเจ้าพนักงานตามกฎหมายอาญา

(๖) ชุดรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน (ชรบ.) ถือว่าเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้นुकคคสุญหาย พ.ศ. ๒๕๖๕ มาตรา ๓ เนื่องจากได้รับการแต่งตั้งตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่และระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการช่วยเหลือเจ้าพนักงานของหน่วยกำลังคุ้มครองและรักษาความสงบเรียบร้อยภายในหมู่บ้าน พ.ศ. ๒๕๕๑ ซึ่งถือว่าได้รับมอบอำนาจหรือได้รับการแต่งตั้ง อนุญาต สนับสนุน หรือยอมรับโดยตรงหรือโดยปริยายจากผู้มีอำนาจรัฐให้ดำเนินการตามกฎหมาย

ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการช่วยเหลือเจ้าพนักงานของหน่วยกำลังคุ้มครองและรักษาความสงบเรียบร้อยภายในหมู่บ้าน พ.ศ. ๒๕๕๑

ข้อ ๓ ในระเบียบนี้

“ชุดรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน” หมายความว่า ราษฎรอาสาสมัครในพื้นที่ที่ผ่านการฝึกอบรมตามหลักสูตรชุดรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน ซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากนายอำเภอให้ปฏิบัติหน้าที่รักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน และให้เป็นผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงาน ตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่เรียกโดยย่อว่า “ชรบ.”

ข้อ ๑๗ ในกรณีที่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ หรือเจ้าพนักงานอื่น ได้ร้องขอให้ ชรบ. ช่วยเหลือ ให้ ชรบ. ปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือได้ในเรื่อง ดังต่อไปนี้

(๑) อยู่เวรยามรักษาความสงบเรียบร้อย และรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน

(๒) ตรวจสอบระแวงรักษาความสงบเรียบร้อย

(๓) สืบสวนหาข่าวพฤติกรรมอันอาจเป็นภัยอันตรายต่อความมั่นคงหรือความสงบเรียบร้อย

(๔) เฝ้าระวังรักษาสถานที่สำคัญ ตั้งจุดตรวจ จุดสกัด ตรวจสอบบุคคลและยานพาหนะที่ผ่านเข้าออกหมู่บ้าน

(๕) รายงานเหตุการณ์ซึ่งเกิดขึ้นในพื้นที่ให้ผู้บังคับบัญชาทราบ

(๖) ป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดทางอาญา และการก่อความไม่สงบเรียบร้อยในพื้นที่

(๗) ตรวจสอบบุคคลหรือยานพาหนะ ซึ่งมีเหตุสงสัยตามสมควรว่าเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด หรือได้มาโดยกระทำความผิด หรือได้ใช้หรือสงสัยว่าได้ใช้หรือจะใช้ในการกระทำความผิดหรือซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐาน แต่ต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่าด้วยการค้นยึดสิ่งของหรืออาวุธที่ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด หรือได้มาโดยได้กระทำความผิด หรือซึ่งมีไว้เป็นความผิดตามกฎหมาย ให้รายงานไปยังผู้บังคับบัญชาใกล้เคียงโดยเร็ว

(๘) จับผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และควบคุมตัวผู้ถูกจับส่งผู้บังคับบัญชาใกล้เคียงโดยเร็วหรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ

(๙) ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

(๑๐) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ได้รับมอบหมาย

๔.๓ พนักงานฝ่ายปกครอง มีหน้าที่ดำเนินการตามกฎหมายฉบับนี้ อย่างไร

๔.๓.๑ มาตรการป้องกันการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหายโดยกฎหมาย กำหนดหลักการสำคัญไว้ดังนี้

มาตรา ๒๒ ในการควบคุมตัว เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้รับผิดชอบต้องบันทึกภาพและเสียงอย่างต่อเนื่องในขณะที่จับและควบคุมจนกระทั่งส่งตัวให้พนักงานสอบสวนหรือปล่อยตัวบุคคลดังกล่าวไป เว้นแต่มีเหตุสุดวิสัยที่ไม่สามารถกระทำได้ ก็ให้บันทึกเหตุนั้นเป็นหลักฐานไว้ในบันทึกการควบคุมตัว

การควบคุมตัวตามวรรคหนึ่ง ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้รับผิดชอบแจ้งพนักงานอัยการและนายอำเภอในท้องที่ที่มีการควบคุมตัวโดยทันที สำหรับในกรุงเทพมหานครให้แจ้งพนักงานอัยการและผู้อำนวยการสำนักงานการสอบสวนและนิติการ กรมการปกครอง หากผู้รับแจ้งเห็นว่ามีความเห็นสมควรสงสัยว่าจะมีการทรมาน การกระทำที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หรือการกระทำให้บุคคลสูญหาย ให้ผู้รับแจ้งดำเนินการตามมาตรา ๒๖ ต่อไป

เจตนารมณ์ การกำหนดให้นายอำเภอท้องที่เป็นผู้รับแจ้งและตรวจสอบการจับกุมและควบคุมตัว โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐว่าจะมีการทรมาน การกระทำที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือย่ำยีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หรือการกระทำให้บุคคลสูญหาย หรือไม่นั้น กฎหมายมีเจตนารมณ์ให้นายอำเภอ ซึ่งมีหน้าที่ดูแลให้มีการปฏิบัติและบังคับใช้ให้เป็นไปตามกฎหมาย เพื่อให้เกิดความเรียบร้อยและเป็นธรรมในสังคมตามมาตรา ๖๑/๑ (๑) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔ และที่แก้ไขเพิ่มเติม นายอำเภอเป็นพนักงานฝ่ายปกครองชั้นผู้ใหญ่ มีหน้าที่และอำนาจในการรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน สืบสวนสอบสวนความผิดอาญาในท้องที่รับผิดชอบตามมาตรา ๒ (๑๖) (๑๗) มาตรา ๑๗ และมาตรา ๑๘ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา นอกจากนี้นายอำเภอยังมีหน้าที่และอำนาจดูแลความสงบเรียบร้อยของประชาชน ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ และที่แก้ไขเพิ่มเติม ดังนั้น กฎหมายฉบับนี้ จึงให้นายอำเภอทำหน้าที่ควบคุม กำกับดูแล ตรวจสอบจับกุมและควบคุมตัวบุคคล เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน และสิทธิมนุษยชนในท้องที่ที่รับผิดชอบในฐานะผู้บริหารพื้นที่

สำหรับในกรุงเทพมหานคร กำหนดให้ผู้บัญชาการสำนักงานการสอบสวนและนิติการ กรมการปกครอง เป็นผู้รับแจ้งการจับกุมและควบคุมตัวบุคคล เนื่องจากกระทรวงมหาดไทยมีหน้าที่และอำนาจเกี่ยวกับการบำบัดทุกข์บำรุงสุข การรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน การอำนวยความสะดวกความเป็นธรรมของสังคม และ

ความมั่นคงภายใน ตามมาตรา ๓๐ แห่งพระราชบัญญัติปรับปรุง กระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๕๔๕ และที่แก้ไขเพิ่มเติม กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย พ.ศ. ๒๕๕๙ ให้กรมการปกครอง มีภารกิจเกี่ยวกับการรักษาความสงบเรียบร้อย และความมั่งคั่งภายในประเทศ การอำนวยความสะดวก และเป็นธรรม และมีอำนาจหน้าที่ดำเนินการเกี่ยวกับการรักษาความสงบเรียบร้อย การสืบสวนสอบสวนคดีอาญาในหน้าที่พนักงานฝ่ายปกครอง และการอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชน โดยแบ่งส่วนราชการกรมการปกครอง กระทรวง มหาดไทย ราชการบริหารส่วนกลาง ให้สำนักงานการสอบสวนและนิติการ มีหน้าที่ดำเนินการเกี่ยวกับการสอบสวนคดีอาญาบางประเภทและคดีอาญาทั่วไป การอำนวยความสะดวกและประสานงานด้านการรักษาความสงบเรียบร้อย การปราบปรามอาชญากรรม และการอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนในความรับผิดชอบของนายอำเภอ และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒ (๑๖) (๑๗) มาตรา ๑๗ และมาตรา ๑๘ ให้ผู้อำนวยการกองการสอบสวนและนิติการ หัวหน้าฝ่ายและหัวหน้างานในกองการสอบสวนและนิติการ กรมการปกครอง เป็นพนักงานฝ่ายปกครองชั้นผู้ใหญ่ มีหน้าที่และอำนาจรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน มีอำนาจสืบสวนคดีอาญาได้ทั่วราชอาณาจักร และมีอำนาจสอบสวนความผิดอาญาได้ในจังหวัดอื่น ซึ่งตำแหน่งผู้อำนวยการกองการสอบสวนและนิติการ ดังกล่าวปัจจุบัน คือ ผู้อำนวยการสำนักงานการสอบสวนและนิติการ หัวหน้าฝ่ายปัจจุบัน คือ ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านกฎหมาย ผู้อำนวยการศูนย์ ผู้อำนวยการส่วนในสำนักงานการสอบสวนและนิติการ หัวหน้างานปัจจุบัน คือ หัวหน้ากลุ่มงาน ในสำนักงานการสอบสวนและนิติการ โดยผลของกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย พ.ศ. ๒๕๕๙ และคำสั่งกรมการปกครองที่ ๑๗๕๒/๒๕๖๒ เรื่อง การจัดโดยสร้างส่วนราชการและแบ่งงานภายใน กรมการปกครอง ลงวันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๖๒ ดังนั้น กฎหมายฉบับนี้จึงกำหนดให้ผู้อำนวยการสำนักงานการสอบสวนและนิติการ กรมการปกครอง เป็นผู้รับแจ้งการจับกุมและควบคุมตัวบุคคล และตรวจสอบการจับกุมและควบคุมตัวบุคคล เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน และสิทธิมนุษยชนในเขตกรุงเทพมหานคร เนื่องจากเป็นหน่วยปฏิบัติงานตามหน้าที่และอำนาจของกระทรวงมหาดไทย ในระดับพื้นที่เหตุผลที่กฎหมายฉบับนี้ไม่ได้กำหนดให้ผู้อำนวยการเขตในกรุงเทพมหานคร มีหน้าที่รับแจ้งการจับกุมและควบคุมตัวบุคคล เนื่องจากกรุงเทพมหานคร มีหนังสือแจ้งต่อคณะกรรมการสิทธิการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. .... โดยมีเหตุผลว่ากรุงเทพมหานครเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการจัดทำบริการสาธารณะตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๒๘ พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๒ รวมทั้งตามกฎหมายอื่น ๆ ที่กำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรุงเทพมหานคร โดยไม่มีอำนาจกระทำการอันเกี่ยวกับการจับกุมปราบปรามผู้กระทำความผิดกฎหมายอาญาในเขตกรุงเทพมหานคร โดยเห็นว่าร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. .... กำหนดให้เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้รับผิดชอบแจ้งผู้อำนวยการเขตเมื่อมีการควบคุมตัวบุคคล และหากมีเหตุอันควรสงสัยให้ผู้อำนวยการเขตมีหน้าที่ยื่นคำร้องต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีอาญาให้มีคำสั่งระงับการกระทำนั้น ซึ่งเป็นการไม่สอดคล้องกับอำนาจหน้าที่ของผู้อำนวยการเขต เนื่องจากผู้อำนวยการเขตมิใช่ผู้ใช้อำนาจของรัฐด้านกระบวนการยุติธรรมทางอาญา มิใช่ผู้มีอำนาจในการจับกุมปราบปรามผู้กระทำความผิดกฎหมาย และมีใช้เจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ และไม่ใช้พนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

๔.๓.๒ **มาตรการป้องกันการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย โดยยื่นคำร้องต่อศาลให้มีคำสั่งยุติการกระทำ** มีสาระสำคัญ ดังนี้

“มาตรา ๒๖ เมื่อมีการอ้างว่าบุคคลใดถูกกระทำความผิด ถูกกระทำการที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หรือถูกกระทำให้สูญหาย บุคคลดังต่อไปนี้มีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลท้องถิ่นที่มีอำนาจพิจารณาคดีอาญาเพื่อให้มีคำสั่งยุติการกระทำเช่นนั้นทันที

...(๓) ผู้อำนวยการสำนักการสอบสวนและนิติการ กรมการปกครอง หรือนายอำเภอ ตามมาตรา ๒๒ หรือพนักงานฝ่ายปกครองซึ่งได้รับมอบหมายจากผู้อำนวยการสำนักการสอบสวนและนิติการ กรมการปกครอง หรือนายอำเภอ

เมื่อได้รับคำร้องตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลไต่สวนฝ่ายเดียวโดยพลัน โดยให้ศาลมีอำนาจเรียกเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือบุคคลใดมาให้อัยการหรือให้ส่งเอกสารหรือวัตถุอื่นใดประกอบการไต่สวนหรือสั่งให้เจ้าหน้าที่ของรัฐนำตัวผู้ถูกควบคุมมาศาลด้วยก็ได้”

เจตนารมณ์ การกำหนดให้ผู้อำนวยการสำนักการสอบสวนและนิติการ กรมการปกครอง นายอำเภอมีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาล เนื่องจากเป็นผู้รับแจ้งการจับและควบคุมตัวบุคคล ซึ่งอาจตรวจพบข้อเท็จจริงด้วยตนเอง หรือมีผู้กล่าวอ้างสามารถร้องเรียนร้องทุกข์ต่อผู้อำนวยการสำนักการสอบสวนและนิติการ กรมการปกครอง หรือนายอำเภอได้เป็นการเพิ่มช่องทางการป้องกัน ระวัง ยับยั้งการกระทำความผิดมิให้เกิดความเสียหายมากขึ้นทำให้ประชาชนได้รับความช่วยเหลือคุ้มครองจากรัฐได้อย่างรวดเร็วและทั่วถึง มีหน่วยงานรับเรื่อง ช่วยเหลือ หลายหน่วยงานและหลายช่องทาง สะดวกและสอดคล้องกับภารกิจของศูนย์ดำรงธรรม ผู้อำนวยการสำนักการสอบสวนและนิติการ หรือนายอำเภอ อาจมอบหมายพนักงานฝ่ายปกครอง ไปยื่นคำร้องต่อศาลก็ได้ พนักงานฝ่ายปกครองในสังกัดสำนักการสอบสวนและนิติการ หรือที่ทำการปกครองอำเภอ จะต้องเป็นพนักงานฝ่ายปกครองตั้งแต่ระดับสามขึ้นไป (ปฏิบัติการ) เนื่องจากกรณีมีผู้ร้องขอให้ศาลออกคำสั่งตามมาตรา ๕๙ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กำหนดให้ต้องเป็นพนักงานฝ่ายปกครองตั้งแต่ระดับสามขึ้นไป ซึ่งในทางปฏิบัติผู้อำนวยการสำนักการสอบสวนและนิติการ อาจมอบหมายเจ้าพนักงานปกครอง หรือนิติกร ระดับปฏิบัติการขึ้นไป นายอำเภออาจมอบหมายปลัดอำเภอ ก็ได้

เจ้าหน้าที่ของรัฐหน่วยงานใดบ้าง ที่มีโอกาสถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้กระทำความผิด การกระทำการที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ถูกกระทำให้บุคคลสูญหาย

(๑) เจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งมีหน้าที่และอำนาจในการจับกุมผู้กระทำความผิดอาญาทั่วไป เช่น พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ พนักงานฝ่ายปกครองในสังกัดกรมการปกครอง และกระทรวงมหาดไทย ข้าราชการตำรวจในสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่จับกุมปราบปรามความผิดตามกฎหมายเฉพาะ เช่น เจ้าพนักงานกรมสรรพสามิต กรมศุลกากร กรมเจ้าท่า เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. และเจ้าหน้าที่ป่าไม้ เป็นต้น

(๒) เจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งมีหน้าที่ในการคุมตัว ชัง กักขัง เช่น พนักงานสอบสวนตำรวจ พนักงานสอบสวนฝ่ายปกครอง พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ และพัศดี (ผู้คุมเรือนจำ) เป็นต้น

(๓) เจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งมีหน้าที่ในการกักตัว เช่น ทหาร พนักงานสอบสวน ใช้อำนาจตามพระราชบัญญัติกฏอัยการศึก พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ และที่แก้ไขเพิ่มเติม พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๔๘

๔.๓.๓ มาตรการดำเนินคดี ถือว่ากฎหมายฉบับนี้เป็นกฎหมายปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่สำคัญฉบับหนึ่งของประเทศไทย โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

“มาตรา ๓๑ ในกรุงเทพมหานครและจังหวัดอื่นนอกจากพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแล้ว ให้พนักงานฝ่ายปกครองชั้นผู้ใหญ่ พนักงานฝ่ายปกครองตำแหน่งตั้งแต่ปลัดอำเภอหรือเทียบเท่าขึ้นไปในสังกัดกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ และพนักงานอัยการ เป็นพนักงานสอบสวนมีอำนาจสอบสวนและรับผิดชอบตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และดำเนินคดีความผิดตามพระราชบัญญัตินี้และความผิดอื่นที่เกี่ยวข้องกัน

ในกรณีที่พนักงานสอบสวนคดีพิเศษทำการสอบสวนคดีความผิดตามพระราชบัญญัตินี้คดีใดให้คดีนั้นเป็นคดีพิเศษตามกฎหมายว่าด้วยการสอบสวนคดีพิเศษ

กรณีการสอบสวนโดยหน่วยงานอื่นที่ไม่ใช่พนักงานอัยการ ให้พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ
แจ้งเหตุแห่งคดีให้พนักงานอัยการทราบ เพื่อเข้าตรวจสอบหรือกำกับการสอบสวนทันที

ในกรณีไม่ว่าพนักงานสอบสวนท้องที่ใดหรือหน่วยงานใด เป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ
ให้อัยการสูงสุดหรือผู้ทำการแทนเป็นผู้ชี้ขาด

ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้เป็นเจ้าพนักงานของรัฐตามกฎหมายประกอบ
รัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต และอยู่ในหน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการป้องกัน
และปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ให้พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบดำเนินคดีต่อไปตามพระราชบัญญัตินี้ และ
แจ้งให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติทราบ”

บทบัญญัติของมาตราดังกล่าวเป็นการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในชั้นสอบสวน
โดยปรับโครงสร้างการใช้อำนาจสอบสวนเพื่อให้เกิดการตรวจสอบและถ่วงดุลกันระหว่างพนักงานสอบสวน
ต่างหน่วยงาน และให้พนักงานอัยการใช้อำนาจสอบสวนด้วย รวมทั้งให้อัยการสูงสุดหรือผู้ทำการแทนเป็นผู้ชี้
ขาดว่าหน่วยงานใดเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ

การปฏิบัติในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในชั้นสอบสวนและฟ้องคดีที่เห็นได้ชัดเจน
คือ การให้พนักงานอัยการมีอำนาจเข้าไปตรวจสอบและกำกับการสอบสวนทันทีตั้งแต่เริ่มต้นคดีที่ทำ
การสอบสวน ไม่ว่าจะเป็นการสอบสวนโดยพนักงานสอบสวนตำรวจหรือพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครอง
จะทำให้การสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานเป็นไปด้วยความถูกต้อง สุจริต และเป็นธรรมกับทุกฝ่าย
ที่เกี่ยวข้องในคดียิ่งขึ้น อีกทั้งยังทำให้การสอบสวนดำเนินคดีเป็นไปด้วยความรอบคอบ และมีประสิทธิภาพ
และประชาชนเกิดความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมของรัฐมากขึ้น เนื่องจากเกิดจากความร่วมมือ
ของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวข้องทุกหน่วยงานที่จะร่วมกันตรวจสอบถ่วงดุลและค้นหา
ความจริงในคดี

การปฏิรูปการสอบสวนในส่วนของพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครอง ซึ่งประมวลกฎหมายวิธี
พิจารณาความอาญา เป็นกฎหมายหลักได้ให้พนักงานฝ่ายปกครองชั้นผู้ใหญ่ และปลัดอำเภอมีอำนาจสอบสวน
ความผิดอาญาทั่วไป เฉพาะในจังหวัดอื่นเท่านั้น สำหรับในกรุงเทพมหานครให้ข้าราชการตำรวจ ซึ่งมียศตั้งแต่
ชั้นนายร้อยตำรวจตรี หรือเทียบเท่า นายร้อยตำรวจตรีขึ้นไปมีอำนาจสอบสวนฝ่ายเดียว พระราชบัญญัติป้องกัน
และปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. ๒๕๖๕ เป็นกฎหมายเฉพาะซึ่งเพิ่มเติม
หลักปฏิบัติการสืบสวนจับกุม และการสอบสวนจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งมาตรา ๓๑
วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. ๒๕๖๕
กำหนดให้พนักงานฝ่ายปกครองชั้นผู้ใหญ่ และพนักงานฝ่ายปกครองตำแหน่งตั้งแต่ปลัดอำเภอหรือเทียบเท่าขึ้นไป
ในสังกัดกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย มีอำนาจสอบสวนและเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ
ทั้งในกรุงเทพมหานครและจังหวัดอื่น ในการสอบสวนความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ และความผิดอื่นที่เกี่ยวข้องกัน
กล่าวคือ เพิ่มอำนาจสอบสวนให้พนักงานสอบสวนฝ่ายปกครอง ในเขตท้องที่กรุงเทพมหานครด้วย และ
ยังเพิ่มตำแหน่งพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครองระดับปฏิบัติการ จากตำแหน่งปลัดอำเภอ เป็นพนักงานสอบสวน
ตำแหน่งตั้งแต่ปลัดอำเภอหรือเทียบเท่าขึ้นไปในสังกัดกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ทั้งในส่วนกลาง
และส่วนภูมิภาคด้วย เจตนารมณ์ที่ผู้เขียนเป็นผู้แทนกระทรวงมหาดไทย ผู้ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้มอบหมายให้
ชี้แจงแสดงความคิดเห็นต่อคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมาน
และการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. .... สภาผู้แทนราษฎร ได้ชี้แจงหลักการและเหตุผลของการบัญญัติให้
พนักงานฝ่ายปกครองชั้นผู้ใหญ่ และพนักงานฝ่ายปกครอง ตำแหน่งปลัดอำเภอหรือเทียบเท่าขึ้นไปในสังกัด
กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ดังนี้

(๑) พนักงานฝ่ายปกครองชั้นผู้ใหญ่ หมายความว่า พนักงานฝ่ายปกครองชั้นผู้ใหญ่ มาตรา ๒ (๑๗)
แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ส่วนกลาง ได้แก่ ปลัดกระทรวงมหาดไทย รองปลัดกระทรวงมหาดไทย ผู้ตรวจราชการกระทรวงมหาดไทย ผู้ช่วยปลัดกระทรวงมหาดไทย อธิบดีกรมการปกครอง รองอธิบดีกรมการปกครอง ผู้ตรวจราชการกรมการปกครอง ผู้อำนวยการสำนักงานและนิติการ กรมการปกครอง ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านกฎหมาย ผู้อำนวยการศูนย์ ผู้อำนวยการส่วน และหัวหน้ากลุ่มงานในสำนักงานการสอบสวนและนิติการ กรมการปกครอง

ส่วนภูมิภาค ได้แก่ ผู้ว่าราชการจังหวัด รองผู้ว่าราชการจังหวัด ปลัดจังหวัด นายอำเภอ และปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ

(๒) พนักงานฝ่ายปกครองตำแหน่งตั้งแต่ปลัดอำเภอหรือเทียบเท่าขึ้นไปในสังกัดกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย หมายความว่าพนักงานฝ่ายปกครอง ตำแหน่งตั้งแต่ระดับปลัดอำเภอหรือเทียบเท่าขึ้นไป ตามมาตรา ๑๕๐ วรรคสาม แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

“...ในกรณีที่มีความตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ ให้พนักงานอัยการและพนักงานฝ่ายปกครองตำแหน่งตั้งแต่ระดับปลัดอำเภอหรือเทียบเท่าขึ้นไปแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่เป็นผู้ชั้นสูตตรพลิกศพร่วมกับพนักงานสอบสวนและแพทย์ตามวรรคหนึ่ง และให้นำบทบัญญัติในวรรคสองมาใช้บังคับ...”

ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยระเบียบการปฏิบัติหน้าที่ชั้นสูตตรพลิกศพของพนักงานฝ่ายปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๓ ได้กำหนดความหมายของพนักงานฝ่ายปกครองตำแหน่งตั้งแต่ระดับปลัดอำเภอหรือเทียบเท่าขึ้นไป ไว้เป็นแนวทางแล้วให้หมายความถึง ผู้ดำรงตำแหน่งดังต่อไปนี้

ในจังหวัดอื่น ได้แก่ ปลัดอำเภอ จำจังหวัด ป้องกันจังหวัด

ในกรุงเทพมหานคร ได้แก่ เจ้าพนักงานปกครอง นิติกร หัวหน้างาน หัวหน้ากลุ่ม หัวหน้าฝ่าย ผู้อำนวยการส่วน ผู้อำนวยการกอง ผู้อำนวยการสำนัก กรมการปกครอง

เจตนารมณ์ ของการกำหนดให้พนักงานฝ่ายปกครอง ตำแหน่งตั้งแต่ปลัดอำเภอหรือเทียบเท่าขึ้นไปในสังกัดกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย เป็นพนักงานสอบสวนมีอำนาจสอบสวนและรับผิดชอบตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และดำเนินคดีความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ และความผิดอื่นที่เกี่ยวข้องกัน ตามมาตรา ๓๑ วรรคหนึ่ง ก็เพื่อให้กรมการปกครองได้มีจำนวนพนักงานสอบสวนอย่างเพียงพอต่อปริมาณงานและคุณภาพของงาน โดยไม่จำกัดอำนาจสอบสวนได้เฉพาะตำแหน่งปลัดอำเภอเท่านั้นตามมาตรา ๑๘ วรรคหนึ่ง แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งจะทำให้การบริหารภารกิจของกรมการปกครอง ตามกฎหมายฉบับนี้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ดังนั้น กรมการปกครองอาจกำหนดตำแหน่งพนักงานฝ่ายปกครอง ตำแหน่งตั้งแต่ปลัดอำเภอหรือเทียบเท่าขึ้นไป เพิ่มเติมได้ตามความเหมาะสม และในราชการส่วนกลาง อาจมอบหมายให้สำนักที่มีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน การอำนวยความสะดวกแก่ประชาชน และความมั่นคงภายใน และส่วนภูมิภาคอาจมอบหมายให้ที่ทำการปกครองจังหวัด เป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายฉบับนี้ได้ เนื่องจากกฎหมายฉบับนี้กำหนดให้พนักงานฝ่ายปกครอง ตำแหน่งตั้งแต่ปลัดอำเภอหรือเทียบเท่าขึ้นไป ต้องสังกัดกรมการปกครอง เท่านั้น จึงอยู่ในอำนาจของอธิบดีกรมการปกครองเป็นผู้พิจารณา ซึ่งผู้เขียนเห็นควรกำหนดตำแหน่งเพิ่มเติม ดังนี้

พนักงานฝ่ายปกครองตำแหน่งตั้งแต่ปลัดอำเภอ หรือเทียบเท่าขึ้นไป ในสังกัดกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย หมายความว่ารวมถึงผู้ดำรงตำแหน่ง ดังต่อไปนี้

- (๑) ผู้ช่วยเลขาธิการศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้
- (๒) ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านกฎหมาย กรมการปกครอง
- (๓) ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านความมั่นคงภายใน กรมการปกครอง

(๔) ผู้อำนวยการสำนัก ผู้อำนวยการส่วน หัวหน้ากลุ่มงาน และเจ้าพนักงานปกครอง ในสังกัดสำนักผู้อำนวยการกองอาสารักษาดินแดน กรมการปกครอง

(๕) ผู้อำนวยการสำนัก ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านการข่าว ผู้อำนวยการส่วน หัวหน้ากลุ่มงาน เจ้าพนักงานปกครอง และนักการข่าว ในสังกัดสำนักกิจการความมั่นคงภายใน กรมการปกครอง

(๖) เจ้าพนักงานปกครอง และนิติกร ในสังกัดสำนักการสอบสวนและนิติการ กรมการปกครอง

(๗) เจ้าพนักงานปกครอง นิติกร ในสังกัดกองตรวจราชการและเรื่องราวร้องทุกข์ กรมการปกครอง

(๘) จำจังหวัด ป้องกันจังหวัด เจ้าพนักงานปกครอง และนิติกร ในสังกัดที่ทำการปกครองจังหวัด การกำหนดตำแหน่งเพิ่มเติมดังกล่าวเป็นเพียงพนักงานสอบสวนผู้มีอำนาจสอบสวนร่วมสอบสวน แต่หัวหน้าพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ และพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบสำนวนการสอบสวน ควรกำหนดให้เหมาะสมกับหน้าที่ความรับผิดชอบ ความรู้ความสามารถ ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ซึ่งกรมการปกครองได้มีคำสั่งที่ ๓๙๐/๒๕๖๖ เรื่อง การกำหนดหัวหน้าพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบและพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครอง สังกัดกรมการปกครอง ในการสอบสวนความผิดอาญาตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมาน และการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. ๒๕๖๕ ลงวันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖ ดังนี้

๑. หัวหน้าพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบและพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครอง ในกรุงเทพมหานคร

๑.๑ ผู้อำนวยการสำนักสอบสวนและนิติการหรือผู้รักษาราชการแทน ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านกฎหมาย ผู้อำนวยการศูนย์ ผู้อำนวยการส่วน ในสำนักการสอบสวนและนิติการ กรมการปกครอง ซึ่งผู้อำนวยการสำนักการสอบสวนและนิติการมอบหมาย เป็นหัวหน้าพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบตามมาตรา ๓๑ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. ๒๕๖๕ ประกอบมาตรา ๑๘ วรรคสี่ และมาตรา ๑๔๐ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในเขตท้องที่ในกรุงเทพมหานคร และให้หัวหน้ากลุ่มงาน เจ้าพนักงานปกครอง นิติกร ในสำนักการสอบสวนและนิติการ กรมการปกครอง เป็นพนักงานสอบสวน

๑.๒ ในกรณีเห็นสมควร อธิบดีกรมการปกครองหรือผู้รักษาราชการแทน รองอธิบดีกรมการปกครอง ผู้ตรวจราชการกรมการปกครอง ซึ่งอธิบดีกรมการปกครองมอบหมาย จะเข้ามาเป็นหัวหน้าพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบตามมาตรา ๓๑ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. ๒๕๖๕ ประกอบมาตรา ๑๘ วรรคสี่ และมาตรา ๑๔๐ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในคดีใดคดีหนึ่ง ที่อยู่ในเขตท้องที่ในกรุงเทพมหานครก็ได้ กรณีดังกล่าวให้อธิบดีกรมการปกครองหรือผู้รักษาราชการแทน รองอธิบดีกรมการปกครอง ผู้ตรวจราชการกรมการปกครอง ซึ่งอธิบดีกรมการปกครองหรือผู้รักษาราชการแทนมอบหมาย เป็นหัวหน้าพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบในคดีนั้น

๒. หัวหน้าพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบและพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครอง ในจังหวัดอื่น

๒.๑ นายอำเภอ หรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ หรือผู้รักษาราชการแทน เป็นหัวหน้าพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบตามมาตรา ๓๑ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. ๒๕๖๕ ประกอบมาตรา ๑๘ วรรคสี่ และมาตรา ๑๔๐ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในเขตท้องที่อำเภอ หรือกิ่งอำเภอ และให้ปลัดอำเภอผู้ปฏิบัติหน้าที่ที่ทำการปกครองอำเภอ หรือที่ทำการปกครองกิ่งอำเภอ เป็นพนักงานสอบสวน

๒.๒ ภายใต้บังคับข้อ ๑๒.๔ และข้อ ๑๒.๗ แห่งข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยระเบียบการดำเนินคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๒๓ และที่แก้ไขเพิ่มเติม ปลัดจังหวัด ซึ่งปลัดกระทรวงมหาดไทย หรือผู้รักษาราชการแทน หรือผู้ว่าราชการจังหวัด หรือผู้รักษาราชการแทนมอบหมาย เป็นหัวหน้าพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบตามมาตรา ๓๑ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. ๒๕๖๕ ประกอบมาตรา ๑๘ วรรคสี่ และมาตรา ๑๔๐ แห่งประมวลกฎหมายวิธี

พิจารณาความอาญา ในท้องที่อำเภอ ในเขตอำนาจจังหวัด และให้จำจังหวัด ป้องกันจังหวัด เจ้าพนักงานปกครอง นิติกร ในสังกัดที่ทำการปกครองจังหวัด เป็นพนักงานสอบสวน

๓. หัวหน้าพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบและพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครองที่วราษอาณาจักร

ภายใต้บังคับข้อ ๑๒.๗ แห่งข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยระเบียบการดำเนินคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๒๓ และที่แก้ไขเพิ่มเติม อธิบดีกรมการปกครองหรือผู้รักษาราชการแทน รองอธิบดีกรมการปกครอง ผู้ตรวจราชการกรมการปกครอง ซึ่งปลัดกระทรวงมหาดไทยหรือผู้รักษาราชการแทนมอบหมาย เป็นหัวหน้าพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ ตามมาตรา ๓๑ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้นुकคคสุญหาย พ.ศ. ๒๕๖๕ ประกอบ มาตรา ๑๘ วรรคสี่ และมาตรา ๑๔๐ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในคดีใดคดีหนึ่งที่อยู่ในเขตท้องที่ในกรุงเทพมหานครและจังหวัดอื่นที่วราษอาณาจักร

อธิบดีกรมการปกครองหรือผู้รักษาราชการแทน มีอำนาจสั่งแต่งตั้งมอบหมายพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครองในสังกัดกรมการปกครองไปทำการสอบสวน หรือร่วมสอบสวนในคดีที่พนักงานสอบสวนฝ่ายปกครองเป็นผู้รับผิดชอบที่วราษอาณาจักร หรือแต่งตั้งมอบหมายพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครองไปทำการสอบสวน หรือร่วมสอบสวนกับพนักงานสอบสวน ส่วนราชการอื่นที่ต้องปฏิบัติหน้าที่ร่วมกันตามกฎหมาย รวมทั้งมีอำนาจแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐในสังกัดกรมการปกครองเป็นผู้ช่วยเหลือพนักงานสอบสวนได้

โดยคำสั่งกรมการปกครอง ที่ ๓๙๐/๒๕๖๖ ลงวันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖ มีผลใช้บังคับเฉพาะข้าราชการในสังกัดกรมการปกครองเท่านั้น และอยู่ภายใต้ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยระเบียบการดำเนินคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๒๓ และที่แก้ไขเพิ่มเติม ซึ่งปลัดกระทรวงมหาดไทย รองปลัดกระทรวงมหาดไทย ผู้ตรวจราชการกระทรวงมหาดไทย ผู้ช่วยปลัดกระทรวงมหาดไทย และผู้ว่าราชการจังหวัด มีอำนาจสั่งการเกี่ยวกับคดีหรือควบคุมการสอบสวนหรือสั่งแต่งตั้งพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบในคดีได้ โดยอาศัยอำนาจตามข้อ ๑๒.๔ และข้อ ๑๒.๗ แห่งข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยระเบียบการดำเนินคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๒๓ และที่แก้ไขเพิ่มเติม แต่อย่างไรก็ตาม กรมการปกครองจะต้องเสนอร่างข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยระเบียบการสอบสวนความผิดอาญาตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้นुकคคสุญหาย พ.ศ. ๒๕๖๕ โดยพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครอง พ.ศ. .... ต่อไป

ทั้งนี้ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้นुकคคสุญหาย พ.ศ. ๒๕๖๕ เป็นกฎหมายฉบับใหม่ มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖ ที่ผ่านมา ซึ่งมีบทบัญญัติที่เพิ่มเติมหน้าที่และอำนาจให้ปลัดกระทรวงมหาดไทย อธิบดีกรมการปกครอง ผู้ว่าราชการจังหวัด ผู้อำนวยการสำนักงานสอบและนิติการ กรมการปกครอง และนายอำเภอ เข้ามามีส่วนในการรักษาความสงบเรียบร้อย และการบริหารงานในกระบวนการยุติธรรม ทั้งในกรุงเทพมหานครและจังหวัดอื่น เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนและสิทธิมนุษยชน ดังนั้น พนักงานฝ่ายปกครองทุกคน จึงควรให้ความสำคัญโดยสร้างการรับรู้ และความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายฉบับนี้ เพื่อปฏิบัติหน้าที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชนและประโยชน์ของทางราชการตามเจตนารมณ์ของกฎหมายต่อไป